

ЦАГААН-ОВОО СУМЫН МОНГОЛ
АРДЫН НАМЫН ХОРООНЫ
ДАРГА Т.БАЯРМАГНАЙ ТАНАА

ДОРНОД АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

7 дугаар баг, Хэрлэн сум, Дорнод аймаг, 21000
ЗДТГ-ын II байр, Утас/Факс: 7058-4203

2024.07.19 № 505
танай 2024.07.17-ны № 12 -т

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5.4-т заасан Дорнод аймаг дахь Төрийн аудитын газрын бүрэн эрхийн хүрээнд Цагаан-Овоо сумын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох Цагаан-Овоо сумын Монгол ардын намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл болон бие даан нэр дэвшигч нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцоо, судалгааг гарган хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл болон бие даан нэр дэвшигчийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817 - 1 : 2020 Төрийн аудит. Тулгуур зарчим, MNS 6817 - 6 : 2020 Төрийн аудит. Нийцлийн аудитын зарчим, MNS 6817 - 8 : 2020 Төрийн аудит. Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

011021402

Дүгнэлт

Цагаан-Овоо сумын Монгол ардын намын Цагаан-Овоо сумын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт, арга хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Цагаан-Овоо сумын Монгол ардын намын мөрийн хөтөлбөр найман хуудас хавсаргав.

Хувийг: “Цагаан-Овоо сумын Монгол ардын намын хороо”-нд

Хувийг: Дорнод аймгийн Сонгуулийн хороонд

Хавсралт 8 хуудастай.

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Б.БОЛОРТУУЛ

Цагаан-Овоо сумын Монгол Ардын Намын
Бүх гишүүдийн хурлын 2024 оны
07 сарын 07 өдрийн 09 дугаар
тогтоолын 1 хавсралт

**СУМЫН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ЭЭЛЖИТ 2024 ОНЫ
СОНГУУЛЬД ДОРНОД АЙМГИЙН ЦАГААН-ОВОО СУМЫН МОНГОЛ АРДЫН
НАМЫН 2024-2028 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨРИЙН
ХӨТӨЛБӨР**

Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичиг “Алсын хараа-2050”, “Шинэ сэргэлтийн бодлого, Монгол Улсын эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх 5 жилийн үндсэн чиглэл, “Дорнод сэргэн мандалт” хөгжлийн хөтөлбөр, “Дорнод аймгийн 2016-2025 оны хөгжлийн хэтийн зорилт”, Дорнод аймгийг хөгжүүлэх 5 жилийн үндсэн чиглэл, иргэний нийгмийн байгууллагууд, иргэд, олон нийтийн саналуудад үндэслэн 2024-2028 онд хэрэгжүүлэх мөрийн хөтөлбөрөө тодорхойлж байна.

Дорнод аймгийн Цагаан-Овоо сумын Монгол ардын намын мөрийн хөтөлбөрийг боловсруулахдаа нутаг дэвсгэрийн зүй тогтолд тулгуурлан хүн амын байршил, нийгмийн эрүүл мэндийн тогтолцоог бэхжүүлэх, эдийн засгийн чадавхыг сайжруулж өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэх, байгаль орчныг хамгаалах, нөөцийг зохистой ашиглах, дэд бүтцийн хүртээмжийг нэмэгдүүлж иргэнд ээлтэй амьдрах орчин, амар тайван аюулгүй орчин нөхцөлийг бүрдүүлэх замаар сум, орон нутгийг хөгжүүлэх, Цагаан-Овоо сумын Монгол ардын намын 2020-2024 оны мөрийн хөтөлбөрт тусган хэрэгжүүлсэн бодлогын залгамж чанарыг хадгалж дараах зургаан багц асуудлын хүрээнд хэрэгжүүлэх зорилго, зорилтуудаа дэвшүүллээ.

Зорилго: Алсын хараа 2050, Шинэ сэргэлтийн бодлогын хүрээнд хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, Хариуцлагатай уул уурхайн өгөөжийг нэмэгдүүлэх замаар иргэдийг чинээлэг, аз жаргалтай, ая тухтай амьдрах орчныг бүрдүүлсэн **УЛСЫН ТЭРГҮҮНИЙ СУМ** болох.

НЭГ.ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

Хүн бүрд эрүүл мэндийн үйлчилгээ, хүртээмжтэй, тэгш чанартай боловсролоор хангах, хүн бүрийн насан туршдаа суралцах, хөгжих боломжийг бүрдүүлнэ.

Зорилго 1. Эрүүл мэндийн салбарт орчин үеийн оношлогоо, эмчилгээний технологийг өргөжүүлж, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэлт, эрт илрүүлэлт, эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулан эрүүл, идэвхтэй амьдралын хэв маягийг төлөвшүүлэх арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлнэ.

1.1. Нийгмийн эрүүл мэндийн тогтолцоог бэхжүүлж, иргэдийн амьдралын хэв маягаас үүдэлтэй өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл таатай орчинд ажиллаж амьдрах нөхцлийг бүрдүүлэхэд салбар дундын хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлнэ.

1.1.1. Иргэдийн урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх үзлэг, оношлогоо шинжилгээнд хамрагдалтыг нэмэгдүүлж, сэргийлж болох нас баралтын түвшинг бууруулна.

1.1.2. Нарийн мэргэжлийн эмч, эрүүл мэндийн ажилтнуудыг бэлтгэх, хүний нөөцийг төлөвлөх, сургах, урамшуулах ур чадвар, нийгмийн хамгааллыг сайжруулна.

1.1.3. Эмнэлгийн яаралтай тусламж үйлчилгээний чанар, хүртээмж, чадавхийг сайжруулах талаар сургалт мэдээллийг мэргэжлийн байгууллагаас байнгын авч хэрэгжүүлнэ.

1.1.4. Алслагдсан малчин өрхөд нийгмийн эрүүл мэндийн болон эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг улирал тутамд чанартай хүргэх ажлыг зохион байгуулна.

1.1.5. Монгол улсын Засгийн газар, аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас баталсан үндэсний болон дэд хөтөлбөрүүдийг сумандаа хэрэгжүүлнэ.

Зорилго 2. Хүн бүрд чанартай боловсрол эзэмших тэгш боломж бүрдүүлж, боловсролын чанарыг дээшлүүлэн, олон улсын хэмжээнд өрсөлдөх чадвартай хүний нөөцийг бэлтгэнэ.

2.1. Хүүхэд бүрийг бүтээлч сэтгэлгээ, оюуны чадвар өндөр, бие даах чадварт суралцуулж, түүх өв соёлоо хамгаалах чанарыг хэвшүүлж, хүүхдийг бага наснаас нь төлөвшүүлнэ.

2.1.1. Нээлттэй боловсролын тогтолцоог бэхжүүлж, сургуулийн болон сургуулийн өмнөх боловсролын хамран сургалтыг 90 хувьд хүргэнэ.

2.1.2. Багшийн мэргэжлийн ур чадварыг тасралтгүй дээшлүүлэн багшийн нөөцийг төлөвлөх, дутагдалтай мэргэжлээр сургах тэтгэлэгт хамруулах, нийгмийн баталгааг сайжруулна.

2.1.3. Сургалтын хөтөлбөрөөс гадна монгол хэл, бичиг, буриадын түүх өв соёлын боловсролыг сурагчдад эзэмшүүлнэ.

2.1.4. Элсэлтийн ерөнхий шалгалт, олимпиадад амжилт үзүүлсэн багш, сурагчдыг урамшуулалыг үргэлжлүүлэн олгоно.

2.1.5. Улс болон бүс, аймгийн чанартай тэмцээн, уралдаанд амжилт гаргасан тамирчдыг урамшуулалыг үргэлжлүүлэн олгоно.

2.1.6. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдийн сургалт хийх, мэргэшсэн багшийг бэлтгэж, чадавхжуулна.

2.1.7. Монгол Улсын Засгийн газар, аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас баталсан боловсролын хөтөлбөрүүдийг орон нутагт хэрэгжүүлж ажиллана.

Зорилго 3. Соёл урлагийн салбарын хөгжлийг дэмжиж, үндэсний бахархал, уламжлалт өв соёлоо дээдэлж, иргэдийг соён гэгээрүүлэх, соёлын үйлчилгээний чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

3.1. Эх хэл, түүх, өв соёл, зан заншлаа дээдэлсэн, бүтээлч, оюунлаг, үндэсний соёлын мэдлэг, чадвар, дадалтай эх оронч үзлийг хүүхэд залуучууд, иргэдэд эзэмшүүлж, монгол /буриад/ өв соёлыг түгээн дэлгэрүүлнэ.

3.1.1. Соёлын байгууллагын уран бүтээлд үндэсний бахархлыг сэргээх агуулгыг тусган хэрэгжүүлнэ.

3.1.2. Сумын музейн барилгын стандартын дагуу шинээр бариулж сан хөмрөгийг баяжуулж, үзмэр үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлж, үйлчилгээний чанар, орчин нөхцлийг сайжруулна.

3.1.3. Иргэд олон нийтийн оролцоотой соёлын биет биет бус өвийг хамгаална.

3.1.4. Буриад өв соёлоо хадгалж, ёс заншил, уламжлалаа түгээн дэлгэрүүлж яваа өвлөн уламжлагчдыг дэмжин урамшуулах ажлыг эхлүүлнэ.

3.1.5. Монгол хэл, бичгийг нийтийн болон албан хэргийн түвшинд зөв хэрэглэж хэвшүүлнэ.

3.1.6. Соёл урлагийн салбарт мэргэжлийн боловсон хүчнийг мэргэшүүлэх, хүний нөөцийг бэхжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

3.1.7. Суманд биеийн тамирын арга зүйч ажиллуулж, нийтийн биеийн тамир, багийн спортоор хичээллэх иргэдийн тоог нэмэгдүүлнэ.

3.1.8. Суманд өвлийн спортоор хичээллэх тохь тухтай таатай орчныг бүрдүүлэх байгууллага, аж ахуйн нэгжийг бодлогоор дэмжинэ.

3.1.9. Мэргэжлийн спортыг дэмжиж, тамирчдын чадвар, амжилтыг дээшлүүлж, урамшуулна.

3.1.10. Монгол Улсын Засгийн газар, аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас баталсан соёлын хөтөлбөрүүдийг орон нутагт хэрэгжүүлж ажиллана.

Зорилго 4. Хүн амын хөгжил, нийгмийн хамгааллын харилцан хамаарал бүхий цогц бодлогыг хэрэгжүүлж, иргэдийн хөдөлмөрлөх, хөгжих таатай орчныг бүрдүүлэх, нийгмийн баталгааг дээшлүүлэх замаар хүний хөгжлийг дэмжинэ.

4.1. Нийгмийн халамжийг оновчтой хуваарилж, хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэн хүн амын хөгжлийг хангаж, дундаж давхаргын хүрээг өргөжүүлэн гэр бүл хамгааллыг сайжруулна.

4.1.1. Хөгжих, хамгаалуулах, нийгмийн суурь үйлчилгээг хүүхэд нэг бүрт тэгш, хүртээмжтэй хүргэдэг “Хүүхдэд ээлтэй сум” болно.

4.1.2. Гэр бүл, хүүхдийн эсрэг хүчирхийллийг бууруулах чиг үүргээр ажилладаг “Хамтарсан баг”-ийн чадавхыг бэхжүүлнэ.

4.1.3. Өрх бүрт “Угийн бичиг”-ээ хөтөлж, удмын түүх, ургийн хэлхээгээ өвлөн уламжлах ажлыг салбарын эрдэмтэн судлаачидтай хамтран хэрэгжүүлэх ажлыг эхлүүлнэ.

4.1.4. Хүүхдийн авьяас билгийг нээн хөгжүүлэх, клуб, дугуйлангууд, хүүхдийн байгууллагуудын нэгдсэн хамтын ажиллагааг бодлогоор дэмжиж, хүүхдийн хөгжил, авьяас, ур чадвар, техник сэтгэлгээ, нийгмийн төлөвшлийг дэмжихэд эцэг, эх, асран хамгаалагчдын оролцоог нэмэгдүүлнэ.

4.1.5. Хүүхдийн тоглоомын талбайнуудын стандартыг мөрдүүлж, хүүхдэд аюулгүй орчин бүрдүүлэн, хяналтыг сайжруулна.

4.1.6. Гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртсөн хүүхэд, иргэдэд нийгмийн хамгаалал, хууль, эрх зүйн дэмжлэг үйлчилгээ үзүүлдэг орчин бүрдүүлнэ.

4.1.7. Төрийн болон эрүүл мэнд, боловсрол, соёл, худалдаа үйлчилгээ, мэдээлэл авах зэрэг үйлчилгээг хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд тэгш хүртээмжтэй хүргэх байдлыг сайжруулна.

4.1.8. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, төсөл хөтөлбөрт хамруулж ажлын байраар хангаж, нэмэлт орлоготой болгоход дэмжлэг үзүүлнэ.

4.1.11. Нийгмийн салбарт хэрэгжиж буй дээд шатны байгууллагуудын бодлого, хүүхэд залуучууд, ахмад настны талаарх төсөл, хөтөлбөрүүдийг орон нутагт бүрэн хэрэгжүүлж, хөдөлмөр эрхлэлт, халамж үйлчилгээг дэмжинэ.

ХОЁР.ЭДИЙН ЗАСГИЙН БОДЛОГО

Эдийн засгийн тогтвортой, хүртээмжтэй бодлогыг хэрэгжүүлэн сумын өөрийн орлогыг нэмэгдүүлэн, өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлж, жижиг, дунд үйлд вэрлэлийг хөгжүүлж, гадаад зах зээлд бүтээгдэхүүн борлуулалтын гарцыг хайж, иргэдийг орлоготой болгох чиглэлийг баримталж ажиллана.

Зорилго 1. Санхүү, эдийн засгийг тогтвортой байлгаж, иргэдийн амьжиргааны түвшинг тасралтгүй дээшлүүлж, төсвийн хариуцлагыг нэмэгдүүлнэ.

1.1.Татварын тайлагналт, хураалтын үйл ажиллагааг цахимжуулж, ил тод байдлыг нэмэгдүүлэх замаар татварын үйлчилгээг иргэд, татвар төлөгчдөд саадгүй хүргэх, татварын суурийг нэмэгдүүлнэ.

1.2.Санхүү албаны ажилтнуудын мэдлэг, ур чадвар, ажиллах нөхцөл, нөөцийн бүрдүүлэлтийг дэмжинэ.

1.3.Төсвийн сахилга батыг сайжруулж, дотоод хяналтын үр нөлөөг нэмэгдүүлж, төсвийн харилцааг бүх шатанд ил тод, нээлттэй байх зарчмыг сайжруулна.

1.4.Худалдан авах ажиллагаанд оролцогчдыг чадавхжуулан, үйл ажиллагааны ил тод байдлыг ханган, хөндлөнгийн хяналтыг сайжруулж, хуулийн шаардлага хангасан орон нутгийн иргэн, аж ахуйн нэгжийг бодлогоор дэмжинэ.

1.5.Орон нутгийн өмчийн ашиглалт, хамгаалалтыг сайжруулж, өмчийн бүртгэл мэдээллийг цахимжуулан орон нутгийн өмчийн хяналтыг сайжруулна.

1.6.Орон нутгийн өмчид бүртгэлтэй, ашиглагдахгүй байгаа барилга, байгууламжийг ашиглан ажлын байр нэмэгдүүлнэ.

1.7.Төрийн болон төрийн өмчит аж ахуйн нэгжийн худалдан авалтаар дамжуулан жижиг дунд бизнес эрхлэгчдийн үйл ажиллагааг дэмжинэ.

Зорилго 2. Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл, борлуулалтын сүлжээг хөгжүүлж, гол нэрийн бүтээгдэхүүний хэрэгцээг орон нутгаас бүрэн хангах талаар бодлого хэрэгжүүлнэ.

2.1. Суманд үйл ажиллагаа явуулж байгаа мал үржүүлэг, технологийн нэгжийг дэмжиж ажиллана.

2.2. Байгалийн нөхөн сэргээгдэх баялаг болох өвс, тэжээл бэлтгэлийг зөв технологээр хууль журмын хүрээнд ашиглах асуудлыг сумын хэмжээнд зохион байгуулна.

2.3. Малжуулах төслийг үргэлжүүлэн хэрэгжүүлнэ.

2.4. Малын тэжээл тариалах ажлыг сумын хэмжээнд эрчимжүүлж, газрын асуудлыг бодлогоор дэмжинэ.

2.5. Гамшигт үзэгдлүүд (ган зуд, газар хөдлөлт, хүчтэй шороон шуурга, цас бороо гэх мэт) цар тахал гоц халдварт өвчний тархалт, давтамж, орон нутгийн эдийн засагт үзүүлэх нөлөөлөл, эрсдэл, аюулын судалгааг тогтмол явуулж, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх бодлого хэрэгжүүлнэ.

2.6. Бэлчээрт хөнөөл учруулж буй үлийн цагаан оготно мэрэгч амьтадтай байгаль орчинд халгүй аргаар тэмцэнэ.

2.7. Арьс шир, ноос ноолуур боловсруулах цехтэй болно.

2.8. Шинэ хоршоо хөдөлгөөнийг үргэлжлүүлэн дэмжиж ажиллана.

Зорилго 3. Мал эмнэлгийн тогтолцооны шинэчлэлийг суманд хэрэгжүүлж, халдварт, гоц халдварт өвчинтэй тэмцэх, гоц халдварт өвчингүй тайван бүсийг баталгаажуулж, малын түүхий эд бүтээгдэхүүнийг боловсруулах цех байгуулах ажлыг үе шаттай дэмжиж ажиллана.

3.1. Малын эмч, мал зүйч мэргэжлээр суралцаж байгаа боловсон хүчнийг тэтгэлэгт хөтөлбөрт хамруулан орон нутагтаа ажиллах нийгмийн баталгааг ханган хүний нөөцийг дутагдалыг буруулж ажиллана.

Зорилго 5. Орчин үеийн мэдээлэл, харилцаа холбооны дэд бүтцийг хөгжүүлж, мэдээлэл технологийн үйлчилээг иргэн, байгууллага, аж ахуйн нэгж бүрт хүргэх нөхцлийг сайжруулна.

5.1. Сумын нутаг дэвсгэрт үүрэн холбооны сүлжээний тархалтыг сайжруулах ажлыг үүрэн холбооны чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа хувийн хэвшилтэй хамтран ажиллана.

Зорилго 6. Газрын харилцаа, геодези, зураг зүйн салбарын бодлого, төлөвлөлт, хэрэгжилтийн үр нөлөө, хүртээмжийг дээшлүүлнэ.

10.1. Сумын нутаг дэвсгэрийн төлөвлөгөөнд тулгуурлан сумын хөгжлийн төлөвлөгөөг боловсруулан хэрэгжилтийг ханган ажиллана.

10.2. Газрын цахим биржийн үйл ажиллагааг тогтмолжуулж, иргэдэд газар, үл хөдлөх эд хөрөнгийн нэгдсэн мэдээллийг нээлттэй хүргэнэ.

10.3. Газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөө, түүний хэрэгжилтийг олон нийтэд нээлттэй болгоно.

ГУРАВ. ЗАСАГЛАЛЫН БОДЛОГО

Бүх шатны төрийн байгууллага, төрийн албан хаагчдын чадавхыг бэхжүүлж, төрийн байгууллын шийдвэр гаргах ажиллагаанд иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлж, төрийн үйлчилгээний цахим шилжилтийг үр дүнтэй зохион байгуулж, үйлчилгээ авч буй иргэдийн сэтгэл ханамжийг дээшлүүлнэ.

Зорилго 1. Төрийн албан хаагчдын мэдлэг ур чадварыг хөгжүүлж, сахилга хариуцлагыг өндөржүүлэн, иргэд олон нийтэд төрийн үйлчилгээг ил тод нээлттэй хүргэнэ.

1.1 Иргэд төрийн үйлчилгээг нэг цэгээс цаг хугацаа алдалгүй шуурхай авах боломжийг бүрдүүлж, төрийн үйлчилгээний операторын үйлчилгээ /E-MONGOLIA.MN/-ын үйл ажиллагааг 24 цагын үйл ажиллагаатай цэг байгуулах ажлыг зохион байгуулна.

1.2. Төрийн албан хаагчдыг тогтвор суурьшлалтай ажиллуулж, ажлын байранд сурган, мэргэшүүлэх, салбар байгууллага хооронд туршлага солилцох ажлыг хэрэгжүүлнэ.

1.3. Төрийн албаны хүний нөөцийг бэлтгэн бүрдүүлэх, шинээр төрийн албанд томилогдсон албан хаагчдыг сурган чадавжуулна.

1.4. Суманд нэн шаардлагатай мэргэжлээр суралцаж буй оюутнуудад “Нутгийн ирээдүй” төсөл, тус суманд үйл ажиллагаа явуулж байгаа уул уурхайн төслөөс үзүүлж байгаа тэтгэлэгт хөтөлбөрт хамруулан сургалтын төлбөрийн дэмжлэг үзүүлж, дутагдалтай төрийн албан хаагчдыг бэлтгэнэ.

1.5. Төрийн албан хаагчдыг хөгжүүлэх, тогтвор суурьшилтай ажиллуулах, сургалт хөгжил, нийгмийн баталгааг дэмжих ажлыг тогтмол хэрэгжүүлнэ.

1.6. Төрийн албан хаагчдын сахилга хариуцлага, ёс зүйн зөрчлийн нэгдсэн бүртгэлийг сайжруулж, албан тушаалаа урвуулан ашиглах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ажлыг эрчимжүүлнэ.

Зорилго 2. Иргэдийн аюулгүй, амар тайван байдлыг хангаж, орон нутагт хуулийн хэрэгжилтийг хангуулж, гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ажлыг эрчимжүүлнэ.

2.1. Нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах, эрх зүйн сургалтыг иргэд, олон нийтэд болон төрийн албан хаагчдад зохион байгуулна.

2.2. Иргэдийг гэмт хэрэг, зөрчилд өртөх, хохирохоос урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, түүнтэй тэмцэх ажилд нөлөөллийн арга хэмжээг зохион байгуулна.

2.3. Сумын Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах салбар зөвлөлийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлж, гишүүдийн оролцоог идэвхжүүлнэ.

2.4. Авлигаас урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр төрийн албан хаагчдад тогтмол мэдээлэл өгч, хуулийн хэрэгжилтийг хангуулна.

2.5. Сумын төвийн нийтийн эзэмшлийн гудамж талбайг бүрэн камерын хяналтад авч, хэвийн ажиллагааг ханган болзошгүй гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлж ажиллана.

Зорилго 3. Батлан хамгаалах салбарын тогтолцоог бэхжүүлж, дайчилгааны төлөвлөлтийг үр дүнтэй хэрэгжүүлж, орон нутгийн хамгаалалтын нөөцийг бүрдүүлэх, сургалт бэлтгэлийг хангах, томилгоот бүрэлдэхүүний үүрэг гүйцэтгэх чадавхыг нэмэгдүүлнэ.

3.1. Хугацаат цэргийн алба хаах иргэдэд Цэрэг Эх оронч үзлийг төлөвшүүлэн, эрүүл мэндийг сайжруулж, хугацаат цэргийн алба хаагч иргэдийн тоог нэмэгдүүлнэ.

3.2. Орон нутгийн хамгаалалтын нөөц бүрдүүлэх, сургалт бэлтгэлийг зохион байгуулна.

Зорилго 4. Хөгжлийн бодлогын баримт бичгүүдийн хэрэгжилтийн үр нөлөөг нэмэгдүүлж, хяналт шинжилгээ, үнэлгээг зохион байгуулна.

4.1 Төсөвт байгууллагуудын үйл ажиллагааны ил тод нээлттэй байдалд сумын Засаг даргын баталсан удирдамжийн дагуу Хяналт шинжилгээ үнэлгээ хийж үйл ажиллагааг сайжруулахад мэргэшил, арга зүйн дэмжлэг үзүүлнэ.

4.2. Бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилтийн үр нөлөөг орон нутагт бүрэн хэрэгжүүлж ажиллана.

ДӨРӨВ. НОГООН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

Байгаль орчныг хамгаалах оновчтой менежментийг хэрэгжүүлснээр доройтсон орчныг нөхөн сэргээж ойжуулах, хүрээлэн буй орчны бохирдлыг бууруулж иргэдийн эрүүл орчинд амьдрах нөхцлийг бүрдүүлнэ.

Зорилго 1. Ногоон хөгжлийн зорилтыг хэрэгжүүлэхэд төр, иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудын хамтын ажиллагааг өргөжүүлж, хүн, амьтны эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах эрхийг хангахад оршино.

1.1. Уул уурхайн үйл ажиллагааны улмаас эвдэрч олон жил орхигдсон талбайг нөхөн сэргээж, дүйцүүлэн хамгаалах ажлыг тогтмол зохион байгуулна.

1.2. Цаг агаарт зориудаар нөлөөлөх үйл ажиллагааны үр өгөөжийг нэмэгдүүлнэ.

Зорилго 2. Хог хаягдлын менежментийг сайжруулж, ЭКО СУМ ТББ хамтран хүрээлэн буй орчны бохирдлыг бууруулна.

2.1. Иргэдийн экологийн боловсрол, хүмүүжил, нөлөөллийн ажлыг зохион байгуулах, хогийн эх үүсвэрт нь ангилах ажлыг эхлүүлж, хэрэгжүүлнэ.

2.2. Орон нутгийн төсвөөр сумын төвийн гэр хорооллын айл өрхүүдийг нэгдсэн байдлаар ЭКО 00-той болгоно.

ЦАГААН-ОВОО СУМ МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРОО